

אם תרצו
כוכב מישראל
מניפסט לציונות המתחדשת

רונן שובל

הוצאת ראובן מס ירושלים

Herzl's Vision 2.0 **Im Tirtzu**

Ronen Shoval

עריכה לשונית: יוחאי שורק

עיצוב עטיפה ועימוד: סטודיו דוב אברמסון

מסת"ב 1-0284-09-965-978 ISBN

© כל הזכויות שמורות להוצאת ראובן מס בע"מ, תש"ע
ת"ד 990, ירושלים 91009, טל' 02-6277863 פקס 02-6277864

© All rights reserved, 2010

Rubin Mass Ltd. Publishers & Booksellers

P.O.B. 990, Jerusalem 91009, Israel

www.massa.co.il

www.israeli-books.com

rmass@barak.net.il

www.rubin-mass.com

www.imti.org.il

נדפס בירושלים, תש"ע | 2010, Printed in Israel

לחברי "אם תרצו"

מחדשי האמונה בצדקת הדרך -

שאינם מאפשרים לעמנו לסגת מחפירות חיו

”דִּרְךָ פּוֹכֵב מִיַּעֲקֹב וְקָם שִׁבְט מִיִּשְׂרָאֵל“

במדבר כד, יז

”...משראו שהתכלית רחוקה וקשה והאמצעים קרובים וקלים, החליפו

את הרחוק והקשה בקרוב הקל“

ש”י עגנון, תמול שלשום

תוכן העניינים

7	מבוא
9	שער ראשון: המשבר
10	הקרע הישראלי החדש
19	תחושת אי-הנחת
27	הציונות - תולדת השלילה
35	בעיית מדינת הלאום
39	שער שני: המוצא, כוכב מִישראל והניאור־ציונות
40	התודעה הציונית החיובית
48	כוכב מִישראל
51	משולש היסוד
81	משולש הקשרים
122	הכוכב הזורח: מדינת ישראל
127	שער שלישי: אל מול האתגרים
128	מדינת ישראל והסכסוך הישראלי-ערבי
142	כנגד האנטי-ציונות
144	סוף דבר
148	ביבליוגרפיה מוערת
II	אודות "אם תרצו" באנגלית

מבוא

"יושבים בבית קפה"
אני מזמין עוגת גבינה
מה לא עשינו
איפה טעינו
הלכה המדינה"

קובי אוז, 'יושבים בבית קפה', 2001

מילים אלו, המשקפות תחושות של אדישות, אסקפיזם ובעיקר אכזבה, מבטאות הלך רוח אמיתי הקיים כיום במדינת ישראל. דומה כי ישראלים רבים יסכימו כי מאז מלחמת ששת הימים הולכת וגוברת במדינתנו תחושה עמוקה של אי-נחת. בעיות ומשברים הצטרפו אלו לאלו ויצרו יחד הרגשה כללית, שדבר-מה מהותי השתבש אצלנו. דומה כי הכישלונות, או אי-ההצלחות, במישור הביטחוני-מדיני - שכללו את מלחמת יום הכיפורים, מלחמת לבנון הראשונה, האינתיפאדה הראשונה, תהליך אוסלו, האינתיפאדה השנייה ומלחמת לבנון השנייה - מהווים גורם מרכזי ליצירת תחושה זו.

גם בתחומים המצויים מעבר להיבט הביטחוני המיידי, כמו הפוליטיקה, החינוך והחברה, ניכרים קשיים, משברים ושסעים עצומים. אם בוחנים כל סוגיה בפני עצמה, ניתן לראותה כבעיה בתחומה בלבד, אבל גודש הבעיות, האינטנסיביות שלהן, ההיקף הרחב שלהן שנוגע כמעט לכל חלקה בחיינו, והעובדה שהן מהוות ברובן בעיות קיומיות הנוגעות לשורשי ההוויה הישראלית - כל אלו חוברים יחד להכרה הולכת ומעמיקה, שעניין מהותי ובסיסי השתבש בחברה הישראלית ובמדינת ישראל. הגענו למשבר חמור שיש להתייחס אליו במלוא כובד הראש.

מסה זו נכתבה מתוך הנחה שהמשבר הפוקד את החברה הישראלית הוא אכן מהותי וחמור. הדפים הבאים מיועדים לאלו שחשים את כובד המשבר ואת מצוקתה של החברה הישראלית, לאלו שחווים את עומק השאלות ומחפשים להן פתרונות ואלו החוששים לגורלו של המפעל הציוני. לכל אלו מציעה המסה רעיונות, פתרונות ודרך חדשה.

מנגד יש להבהיר מראש: בדברים שלהלן לא יוצג ניסיון שיטתי ובלתי ניתן להפרכה להוכיח את קיומו של המשבר. כמו כן, אין בכוונתי להציג שיטה פילוסופית שאיננה ניתנת לערעור. ועוד: מטרת המסה אינה התנצחות עם גישות הגותיות אחרות העוסקות במצבה של מדינת ישראל.

המסה מבקשת לשמש כמצע רעיוני ואידיאולוגי, המתייחס לבעיות קונקרטיות ומנסה לסמן מטרות ויעדים לשינוי. מבחינה זו המסה איננה חותרת רק לתאר את המציאות, אלא לשנות אותה. מסה זו מבקשת לעצב ולחדש את המציאות, ולהעניק משמעות אקטואלית לתשתית האידיאולוגית של התנועה הציונית. שינוי זה יאפשר לעם ישראל להמשיך את התהליך ההיסטורי של שיבתו לארצו – 'שיבת ציון' וקימום חיינו כאן.

עם פרסום המסה אני מבקש להכיר בחובי האינטלקטואלי להוגים גדולים ובראשם פראנץ רוזנצוויג, קארל פופר, אלן בלום ואליעזר שביד, וכן להזכיר את תרומתם של יחזקאל דרור, אבי שגיא, דימטרי רדישבסקי, מוטי קרפל, מיכה גודמן וארו תדמור לעיצוב הרעיונות המובעים להלן. מה שכתבתי כאן איננו תובע לעצמו מקוריות. יחד עם זאת כמובן שהאחריות הכוללת על מאמר זה ועל השיטה המובעת במאמר זה שלי היא, ואין פירוש הדבר שההוגים השונים מסכימים איתה או עם העמדות המובעות במאמר זה. השתמשתי במחשבותיהם של אחרים לניסוח עמדותי. מכאן, אם עֲרָבִים דבריי בעיני הקורא – אין אלו מחשבותיי, אלא מחשבותיהם של רְבוּתִי, ואם לאו – החיבור שלי הוא.

לחמוטל ולבני משפחתי תודה על ההשראה והתמיכה.

שער ראשון:

המשבר

הקרע הישראלי החדש

"ישראל לא תוכל לשרוד בַּאזור הזה... בלי... מנהיגות
מדינית וצבאית... וחוסן חברתי"

ועדת וינוגרד, הודעה לעיתונות, 30.1.2008

כאשר בוחנים את הישגיה של הציונות אי אפשר שלא לעמוד נפעמים. קשה להעלות על הדעת מהפכה נוספת בהיסטוריה האנושית שהגיעה להישגים כה רבים בזמן כה קצר והצלחה להגשים בתוך כך חלק ניכר ממטרותיה. התבוננות במצבו של העם היהודי בראשית המאה ה-20 והשוואתו לימינו עשויה להוביל להערכה נכונה של הישגיה המהפכניים של הציונות. העם המפוזר בארבע כנפות תבל התקבץ למולדתו והקיבוץ היהודי הגדול ביותר בעולם נמצא כעת בארץ-ישראל. הוחייתה השפה העברית ונוצרה תרבות עברית מודרנית על כל מרכיביה. על בסיס התשתיות שהחלו להתפתח עוד בימי המדינה-שבדרך ובהן ההתיישבות, החקלאות, התעשייה, המדע והטכנולוגיה, הביטחון, הרפואה, והסעד החברתי, קמו מערכות איתנות וישראל הפכה לאחת המדינות המפותחות בעולם בכל אחד מהתחומים הללו.

כל ההצלחות הללו הושגו למרות שהתנאים היו כמעט תמיד קשים הן מבית והן מחוץ. במהלך המחצית הראשונה של המאה העשרים צמחה התנועה הציונית אל מול ההתנגדות של ערביי ישראל ולנוכח איימי השואה. מדינת ישראל, פרי המאמץ הציוני, פעלה בעולם שהיה תכופות עוין ומתנכר ויכלה לאתגרים הקשים שעמדו בפניה ובראשם גלי עלייה אדירי ממדים, יצירת תנאים להתאקלמות והתערות חברתית, כלכלית ותרבותית, מלחמות חוזרות ונשנות ומשברים כלכליים וחברתיים לא קלים.

אכן, גם מי שאיננו ציוני, או אפילו מתנגד לציונות, לא יוכל לזלזל בהישגיה של הציונות.

אך יחד עם הישגים אלו חווים ישראלים רבים את אותן תחושות בסיסיות של חוסר נחת ושל אי שביעות רצון מדיוקנה ומצבה של החברה הישראלית. אין ספק, ישנה סתירה מהותית בין הסיפוק שניתן היה להרגיש לנוכח ההישגים ההיסטוריים של הציונות לבין הלכי הרוח הקשים בחברה הישראלית. אני מבקש לטעון שהתפעלות מדרכה של הציונות, או לחילופין, תסכול ממצבה של מדינת ישראל, אינן פועל יוצא מהסתכלות בחצי המלאה או בזו הריקה של כוס המעשה הציוני. אני מאמין שלתחושת המשבר ישנה סיבה מהותית והיא, שלאחר כל הישגיה הגיעה הציונות למבוי סתום. ועוד אני מאמין, שהמשימה לחלץ את מדינת ישראל מהמשבר אליו נקלעה מוטלת על הישראלים החיים בה היום.

במהלך מאה השנים האחרונות פעלו בעולם תנועות אידיאולוגיות שעיצבו את העולם לטוב ולרע. ההיסטוריה מלמדת שתנועות שלא השכילו לחדש את עצמן - גוועו. ההיסטוריה מוכיחה כי כוח האירציה אינו מספיק לקיומה של תנועה אידיאולוגית. כיוון שאני מאמין שהתנועה הציונית היוותה את הבשורה החשובה ביותר והחיובית ביותר במאה השנים האחרונות, אני סבור שעל דורנו לחדש את האידיאולוגיה הציונית על מנת לשמר אותה בעתיד.

*

במסה זו אני מבקש לטעון כי בניגוד למחשבה המקובלת הויכוח המתנהל כיום בתוך החברה בישראל איננו בין ימין לשמאל. לדעתי, העימות התרבותי הקורע את החברה הישראלית ניטש בין הכוחות הציוניים לכוחות הפוסט-ציוניים והאנטי-ציוניים.

בראשית הדברים יש להבהיר את המושגים. הכינויים המופשטים 'פוסט-ציונות' ו'אנטי-ציונות' אינם זהים. משמעות המילה 'פוסט' היא 'לאחר'. מכאן עולה כי משמעות המונח 'פוסט-ציונות' היא 'לאחר הציונות'. ככלל ניתן לומר כי תפיסת העולם הפוסט-ציונית גורסת כי הציונות סיימה את תפקידה ושיש למצוא לה כיום אלטרנטיבה

אידיאולוגית. לעומת תפיסה זו המייצגת חיפוש אחר תחליף, המילה 'אנטי' פירושה 'נגד' ועולה ממנה ההשקפה כי העמדה האנטי-ציונית מתנגדת עקרונית לציונות במובנה הקלאסי.

על פי הגדרות אלו ניתן יהיה לטעון כי מסה זו הנה 'פוסט-ציונית' במובן זה שהיא מופיעה לאחר הציונות הקלאסית, ולא היא. מסה זו מציגה הלכה למעשה שיטה ניאו-ציונית, המבחינה במשבר שאותו חווה הציונות הקלאסית במובנה המלא ומנסה לפתור אותו תוך שימוש בחכמת הציונות ובדרכה עד כה. אין כאן חיפוש אחר תחליף לציונות וכמובן שלא מבוטאת כאן התנגדות לציונות. הדברים שיובאו כאן הם בבחינת 'חדש ימינו קודם'.

*

נשוב כעת לשרטוט חדש של השסע הקיים בחברה הישראלית בין הכוחות הציוניים לכוחות הפוסט-ציוניים והאנטי-ציוניים. מיד מתברר כי שרטוט שכזה איננו דבר פשוט, וזאת בשל שתי תופעות עיקריות. התופעה הראשונה היא שגם בימין וגם בשמאל הפוליטי ישנם גופים פוסט-ציונים ואנטי-ציונים. למעשה, בתוך מפלגות שונות המגדירות את עצמן כמפלגות מרכז, מסתתרים גורמים שאינם ציונים עוד. התופעה השנייה היא שישנם גורמים רבים הרואים את עצמם כציונים, אך בעקבות טשטוש כוחה של הציונות הקלאסית מקדמים מטרות הפוכות לאלו של הציונות. הבה נבחן את שתי התופעות הללו על ידי דוגמאות בולטות ומתוך כך תובן מגמתה של מסה זו.

התופעות המוכרות ביותר של אנטי-ציונות ופוסט-ציונות הן אלו הקיימות בצדה השמאלי של הקשת הפוליטית. הן מתבססות על מספר טענות ולשתיים מרכזיות מהן אתייחס עתה. הטענה הראשונה היא שהצלחת הציונות נעשתה על גבה של האומה הפלשתינאית, וכי לא ניתן להצדיק את זכויות הלאום של היהודים כאשר אלו פוגעות בזכויות הערבים. לפיכך חובה לקבוע כי הקמתה של מדינת היהודים הייתה חטא שצריך לתקנו. הטענה השנייה היא שהמסגרת המדינית של מדינת הלאום סיימה את דרכה באופן עקרוני, וכי העולם נמצא בדרכו לפיתוח מסגרות חדשות. על פי טענה זו ישראל, כמדינת לאום מובהקת, היא

גוף אנכרוניסטי. וריאציה אחרת של טענה זו היא שהאפשרות היחידה של הלאום היהודי לשרוד במרחב הערבי-מוסלמי, היא להגיע לדו-קיום עם הערבים ולקיים מסגרות מדיניות משותפות המבוססות על קבלת האחר והסכמה.

בשתי הטענות ניתן לאתר מקורות פוסט-מודרניים השוללים תפיסת צדק ואמת מוחלטת ובחרים לתת משקל שווה לנרטיבים שונים. כמו כן, זוהי תפיסה הגורסת שעל העם היהודי לוותר על רעיון הלאומיות הישראלית-יהודית ובכך לסתום את הגולל הרעיוני של הציונות.

אנטי-ציונות ופוסט-ציונות גלויות משמאל הן איום שזכה להתמודדות אינטלקטואלית הולמת. בספרו החשוב 'פוסט-ציונות פוסט-שואה' ניתח ופירק אלחנן יקירה את התופעה הזו באופן מבריק. התמודדות ראויה נוספת של מגוון חוקרים מצויה גם בספרים 'תשובה לעמית פוסט-ציוני' ו-'ישראל ומשפחת העמים'. קיומם של חיבורים אלו חוסכים ממני את ההתמודדות עם הפוסט-ציונות והאנטי-ציונות משמאל ודברי אינם מכוונים לאותם אנשים המאמינים בהשקפות אלו.¹

שיעורי התמיכה הנמוכים בתנועות השמאל הקיצוני וסלידת מרבית הציבור הישראלי מסרבנים וממשמיצי ישראל למיניהם, מעידה כי הפוסט-ציונות והאנטי-ציונות משמאל שייכת למיעוט קטן, אך יחד עם זאת דומה כי האיום החמור ביותר של קבוצה זו הוא השפעתה על מוקדי כוח והשפעה בישראל. האנטי-ציונים והפוסט-ציונים מחזיקים בעמדות מפתח בתרבות הישראלית - בתקשורת, באקדמיה, בספרות ובאמנות הישראלית, והם מצליחים לגרום להתקבלותן של תפיסותיהם באליטות ובמוקדי הכוח במדינה. התקבלותן של תפיסות אלו גורמת למקבלי החלטות לקבוע מטרות, יעדים והגדרות מחודשות למדינה היהודית. 'אנטי-ציונות משתמעת' שכזו מסוכנת להמשך דרכה של הציונות בשל העובדה שקו הגבול שבינה לבין הציונות אינו ברור דיו.

ל'אנטי-ציונות משתמעת' זו מספר מאפיינים. לעתים קיימים גורמים

1 עוד על ספרים אלו ראה בביבליוגרפיה המוערת.

המתחזים לציונים, אך מקדמים במודע תפיסה אנטי-ציונית. גורמים אלו מודעים לתודעה הלאומית החזקה של אזרחי ישראל והם מטשטשים את דבריהם על מנת שיוכלו להתקבל בקרב שומעים המזהים עצמם כציונים. כך, לדוגמא, נוכל לשמוע טיעונים הגורסים שקידום האינטרס הציוני הוא בקידום האינטרס הפלשתינאי, למרות שברור כי מדובר באינטרסים סותרים. דוגמא מצוינת לכך היא 'הקרן החדשה לישראל' המתהדרת בשם אולטרה-ציוני, אך בפועל היא מקדמת תנועות כגון 'עדאללה' ו'מוסאווה' השואפות להפוך את ישראל ממדינה יהודית למדינת כל אזרחיה. דוגמא הפוכה היא תנועת 'מנהיגות יהודית' הפועלת בתוך תנועת 'הליכוד' מתוך מטרה להשליט על 'הליכוד' סדר יום פוסט-ציוני אמוני. אשוב לאידיאולוגיה של תנועה זו בהמשך.

לעתים 'אנטי-ציונות משתמעת' היא תופעה הפושה בקרב אנשים או קבוצות שלא מכירים בכך שהם מקדמים תפיסות אנטי-ציוניות. כאן קשה עוד יותר להוכיח כי מדובר באנטי-ציונות, משום שאנשים אלה מחזיקים בעמדות ציוניות לכאורה, ומזהים את עצמם בכל תוקף כציונים. אולם יחד עם זיהוי עצמי זה הם מטיפים לביצוע פעולות הסותרות את הציונות. דוגמא טובה לתופעה זו ניתן למצוא בפועלו של שר החוץ לשעבר, שלמה בן עמי, הרואה את עצמו כציוני, אך הטיף לבנאום הסכסוך הצבאי-מדיני.² בכך קידם בן עמי רעיון שמשמעותו פתרון בינלאומי כפוי על ישראל מצד הקהילה הבינלאומית, תוך רמיסת הריבונות הישראלית וסמכות הלאום היהודי להחליט על עתידו. אנשים המושפעים מ'אנטי-ציונות משתמעת' אינם מודים אפילו בפני עצמם כי הם אנטי-ציונים, והם מוצאים דרכים ליישב את הסתירות שבין תפיסותיהם האוניברסאליות לבין הציונות בניסוח מחודש של עקרונות הציונות.

חשוב להבהיר את הדברים היטב. לעתים ה'אנטי-ציונות המשתמעת' היא תופעה שמאפיינת אנשים הרואים עצמם כציונים ומשוכנעים כי הם מקדמים את האינטרס הציוני, אך ירידה למשמעות מעשייהם והשלכות מעשייהם מבהירה כי הם מקדמים תפיסות המנוגדות לציונות ואף

2 שלמה בן עמי, "מבחן כוונות לסוריה", הארץ, 4.2.2007.

שואפות להכרית אותה. למעשה מדובר בתפיסה המאפשרת לאנשים רבים המזהים עצמם כציונים לפעול בסתירה לעקרונות המכוננים של הציונות וכנגד האינטרסים החשובים ביותר ללאומיות היהודית. כך, לדוגמא, יו"ר הסוכנות היהודית וכנסת ישראל לשעבר, מר אברהם בורג, קרא לבטל את ישראל כמדינת הלאום היהודי והמליץ לאזרחים להשיג דרכונים זרים. זוהי דוגמא למנהיג הרואה את עצמו ציוני, ומוכן לגדוע את הבסיס שעליו עומדת הציונות - רעיון כינון ריבונות יהודית עצמאית בארץ ישראל.³

לדעתי, תופעת ה'אנטי-ציונות' המשתמעת היא האיום הגדול ביותר על הציונות, משום שהיא מחלחלת לתוך תודעתם של ישראלים רבים וגורמת להם לחשוב שהציונות מתה. אחת ממטרותיה של מסה זו היא לשוב ולזהות בפשטות את האינטרס הציוני ובכך לנסות ולהבהיר את הערפול והבלבול הנוצרים בשל ה'אנטי-ציונות' המשתמעת.

הפוסט-ציונות המפתיעה היא זו הקיימת בצד הימני של המפה הפוליטית. באופן מידי ניתן לזהות אותה במישור המעשי. לאחר ביצוע תכנית ההתנתקות חתרו גופים דתיים פוסט-ציוניים להפסקת אמירת 'תפילה לשלום המדינה' בבתי הכנסת השונים. יש להדגיש כי לא מדובר בציבור החרדי האנטי-ציוני, אשר מלכתחילה איננו מתפלל תפילה זו מאחר שמעולם לא ייחס חשיבות למדינת ישראל ולא ראה אותה כמדינתו. מדובר בחלק מהציבור הדתי-לאומי אשר נפגע מההתנתקות ומתהליך אוסלו פגיעה עמוקה ועל כן התקשה באמירת התפילה אשר מברכת את ראשי המדינה ומייחלת להצלחתם. לשיטתם יש לבטל את מדינת ישראל כמדינה דמוקרטית ולהפוך אותה לתיאוקרטיה. תפיסות עולם מעין אלו מהוות דוגמא לתפיסה פוסט-ציונית מימין ההופכת גם לתפיסה אנטי-ציונית.

הדוגמא הבולטת ביותר של פוסט-ציונות תיאוקרטית מצויה ברעיונותיו של מוטי קרפל, ממייסדי תנועת 'מנהיגות יהודית' שבתוך תנועת ה'ליכוד'. בספרו 'המהפכה האמונית - שקיעתה של הציונות ועלייתה'

של האלטרנטיבה האמונית', כותב קרפל, עורך 'נקודה' - ביטאון תנועת ההתיישבות ביש"ע, כי יש להכיר בכך שהציונות סיימה את תפקידה. וכלשונו "יש להבין שכאידיאולוגיה היא מיצתה את עצמה".⁴ אל מול משפט קריטי זה אני מבקש להבהיר כי למסה זו מטרה כפולה. ראשית, מטרתה העיקרית של מסה זו מכוונת כלפי עיקר טיעוניו של קרפל. המסה מבקשת להציע אלטרנטיבה ניאו-ציונית עקרונית דווקא לפוסט-ציוניות מימין. שנית, מטרתה של מסה זו היא להבהיר את משמעותה של הציונות, ולמתוח קו ברור בינה ובין ה'אנטי-ציונות המשתמעת'.

עיקר המחלוקת בין הגישה המוצגת במסה זו לבין גישתו של קרפל אינה נעוצה בהבנת המשבר החמור אותו חווה החברה בישראל, אלא בסוג הפתרון האפשרי למשבר. בעוד ששיטתו של קרפל גורסת כי הציונות סיימה את תפקידה, ושיש לבנות לה אלטרנטיבה אידיאולוגית 'אמונית', אני מבקש למצוא לציונות בסיס ותנופה מחודשים. יתרה מזאת, תפיסתו של קרפל הנשענת על יסודות הגליאניים ודטרמיניסטיים של תפיסת הזמן וההיסטוריה, מובילה לאבסורדים מוסריים, פוליטיים ומשיחיים, שמסה זו דוחה על הסף. מסה זו אינה מנסה להציע אלטרנטיבה על ידי התמודדות ישירה עם המסקנות הנובעות מהשיטה הפילוסופית של קרפל, אלא דווקא דרך הצגת הציונות כשיטה אידיאולוגית נפלאה, שאמנם נשחקה - אך עדיין ניתנת לחידוש.

*

מסקירת הגילויים האנטי-ציוניים והפוסט-ציוניים מימין ומשמאל עולה כי הציונות סובלת מתהליך של התנוונות. הציונות הפכה למושג כה מופשט, עד כדי כך שהפרשנות המעוותת שניתנת לה כיום יכולה להכיל בתוכה טענות יסוד סותרות. הציונות נתפסת בצורה עמומה כל כך ורופפת כל כך, עד שגם חלק מהדוגלים בה אינם יכולים עוד לתפוס את משמעותה בתוך המולת המילים, העובדות והמושגים המתפרצים ללא הרף אל המחשבה והתודעה. ישנם אנשים רבים הפועלים למען הציונות בהתלהבות גדולה, אולם הם אינם מסוגלים לתפוס מה כרוך ברעיון הציוני, בין אם בתחום המחשבה ובין אם בתחום הפעולה. מכל

4 מוטי קרפל, המהפכה האמונית, אלון שבות, תשס"ג, עמ' 16.

הסיבות הללו נוטים רבים להתבלבל בהבנת משמעות המושג ציונות ולצדף אליו רעיונות אחרים. מתוך כך נשחקים ונהרסים היבטים שוליים או מרכזיים של הציונות עצמה.

בעיניי, הביטוי הברור ביותר של השחיקה וההרס הוא ביצירתה של מפלגת 'קדימה'. מפלגה זו מזהה עצמה כציונית, אך ראשיה הצהירו כי אין לה אידיאולוגיה.⁵ הטענה שמסתתרת כאן מניחה כי אידיאולוגיה מתאימה לקצוות הפוליטיים, ואילו המרכז הפוליטי ראוי שיהיה פרגמאטי ונטול כל מחויבות אידיאולוגית. אולם ההפך הוא הנכון, יש חשיבות לקיומה של מפלגת מרכז, אולם מפלגה שכזו צריכה להיות בעלת אידיאולוגיה ציונית ברורה ועקבית, במילים אחרות תפקידה של קדימה הוא לא לברוח מהאידיאולוגיה אלא להפך, ליצור אותה.

דוגמאות נוספת לשחיקתה של הציונות במסגרת מפלגת קדימה היא הסיאוב והשחיתות שפשו במפלגה, וכן מספר הצהרות של מי שהיה ראש הממשלה מטעם קדימה, אהוד אולמרט, שסותרו את מהות האינטרס והאתוס הציוני. אולמרט הצהיר כי "עייפנו מלהילחם. עייפנו מלהיות גיבורים, עייפנו מלנצח, עייפנו מלהכות את אויבינו".⁶ ולפיכך הציע להמשיך במדיניות הנסיגה החד צדדית. ברור שכראש ממשלה אולמרט זיהה את עצמו כציוני, אך כראש ממשלה הוא פעל לייצר מדיניות הנובעת מעייפות החומר, ובכך ניסה אולמרט לייצר מדיניות העומדת בסתירה לאתוס הציוני התובע לקיחת אחריות על גורלנו.

ויש לחדד: אין לומר כי כל מי שדוגל בנסיגה טריטוריאלית כלשהי אינו ציוני, אלא שנסיגה שכזו צריכה לקבל הצדקה הנובעת מאינטרסים ציוניים, ולא כתוצאה מכניעה ללחצים בינלאומיים או גרוע מכך מהצהרה על עייפות החומר של עם שנאבק על קיומו ובטחונו.

5 אחיה ראב"ד, "שטרית מתגאה: התנתקנו מכל האידיאולוגיות", YNET, 27.3.06.

6 עקיבא אלדר, "בוכים ויורים", הארץ, 31.8.08.

לאור הסכנה הזו עומדות בפני הישראלים שלוש אפשרויות בבואם לבחור תפיסת עולם ודרכי פעולה מתאימות:

א. שלילת הציונות וגזירת דרך פעולה מתאימה.

ב. תמיכה בציונות אך גזירת דרכי פעולה סותרות לציונות.

ג. תמיכה בציונות תוך קידום האינטרס הציוני.

אני בוחר באפשרות השלישית ומבקש לקבוע כי הפתרון לאיומים העומדים בפני הציונות הוא פשוט ואפשרי. יש להגיע לניסוח ברור וחד של עקרונות הציונות, מטרותיה, דרכי פעולתה והאינטרסים שלה. מרגע שיובהרו כל אלו ותפיסת העולם הציונית תיהפך לבהירה, תיחלש ההתנוונות הציונית המאפשרת את פריחת 'האנטי-ציונות המשתמעת'. ברגע שהגדרת הציונות תהיה ברורה לציבור הישראלי, האינטרס הציוני והפעולות הנגזרות ממנו יהיו נהירים לציבור כולו. זאת ועוד, משעה שתוגדר הציונות יוכל הציבור לזהות ולבחור בין שתי האפשרויות שיועמדו בפניו: אנטי-ציונות או ציונות.

מסה זו מבקשת לטעון כי משמעותה של הציונות נושאת בחובה כיום שני רבדים. ברובד הראשון יש לקבוע כי משמעותה של הציונות היא האמונה בצדקת דרכו של העם היהודי, בחשיבות רעיון ריבונות העם היהודי על מדינתו ובזכותו של העם היהודי למדינה יהודית במולדתו ההיסטורית. כפועל יוצא מתובנות אלו מתגבשת ההכרה בדבר זכותה של המדינה לפעול על מנת להגן על עצמה, לקדם את עצמה ולשמור על האינטרסים שלה. פגיעה באינטרסים הללו משמעותה פגיעה בציונות. הרובד השני נוגע לתיקון החיים במדינת ישראל במישורים רבים. על שני רבדים אלו אפרט עוד בהמשך המסה.